

MARIEKE BRUIN, PhD, Førsteamanuensis i pedagogikk

Erfaringer fra barne- og ungdomsskolen, og videregående opplæring: Deltakelse og sosial rettferdighet for alle?

79 ungdommer i fare for sosial ekskludering forteller



Universitetet
i Stavanger

Rett til å lykkes?



- Sosial ulikhet øker i Norge (Knudsen, 2021), til tross for at idéen om velferdsstaten står sterkt, og til tross for forventningen om rettferdighet og likhet som ligger til grunn
- I Norge har vi en skole for alle, hvor inkluderende opplæring er et overordnet prinsipp
- Bygger på verdier som sosial rettferdighet, deltakelse, fellesskap, respekt for mangfold og det å være annerledes (Ainscow, Booth & Dyson, 2006)
- Opplæringsloven: enhver elev skal sikres en rettferdig skolegang, der undervisningen tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger (1998, §1-3)
- Likevel skaper neoliberale tendenser i skoleverket en prestasjonskultur basert på markedsorientering, testing og konkurranse, som bidrar til at ulikhet øker og stadig flere havner utenfor (Nevøy & Bruin, 2017)
- Dette gjelder spesielt yrkesfaglig opplæring (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2020-21)

En skole for alle?

Starter i barnehagen, og på barnetrinnet: men er alle med?

Den pedagogiske praksisen skal legge til rette for læring...

Læreplanverket for

KUNNSKAPSLØFTET
Grunnskolen **2020**



Hm...

- Hva *er* læring?
- Dét er ikke så lett å gi svar på!
- Hvordan kan vi forstå fenomenet *læring*?
- Det sosiokulturelle perspektivet:
deltakelse i sosiale fellesskap = LÆRING
(Säljö, 2016; Wenger, 1998)



Deltakelse er læring!



Hva skjer...

...når deltakelse er
en utfordring?



Å ikke være med...

...er en barriere for læring!



Hvilke konsekvenser får det for eleven?

- Barrierer for deltakelse = barrierer for læring og måloppnåelse



Elevenes stemmer

- Bruin, M., Tutlys, V., Ümarik, M., Loogma, K., Kaminskienė, L., Bentsalo, I., Väljataga, T., Sloka, B., & Buligina, I. (2023). *Participation and Learning in Vocational Education and Training - A Cross-national Analysis of the Perspectives of Youth at Risk for Social Exclusion. Journal of Vocational Education & Training.*



EmpowerVET



VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXII



University
of Stavanger



UNIVERSITY
OF LATVIA



TALLINN UNIVERSITY



Research
Council of
Lithuania

Iceland
Liechtenstein
Norway grants



Norway
grants

Universitetet
i Stavanger

Studien

- Utforsker erfaringer fra yrkesopplæringen i VGO fra ungdom som står i fare for å falle utenfor
- Et internasjonalt forskningsprosjekt: Norge, Litauen, Latvia og Estland
- 79 ungdommer (16-29 år) i fare for sosial ekskludering forteller om sine erfaringer på hva som støtter og hindrer deres deltakelse og læring i skolen



EmpowerVET



VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXII



University
of Stavanger



UNIVERSITY
OF LATVIA

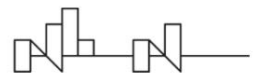


TALLINN UNIVERSITY



Research
Council of
Lithuania

Iceland
Liechtenstein
Norway grants



Norway
grants

Elevenes stemmer



- Gjennom å analysere personlige erfaringer på tvers av fire europeiske land, er målet å gi en stemme til ungdommene selv
- Studiens formål er således å skaffe innsikt som bidrar til økt kunnskap om aspekter ved yrkesopplæringen som påvirker læringsprosessene til ungdommer som står i fare for å havne utenfor

Hva forteller ungdommene?

- Om en skolegang kjennetegnet av fortellinger om ikke-deltakelse
- På grunn av ustabil familiebakgrunn eller manglende støtte i familien, sosial isolasjon, mobbing, psykiske problemer eller manglende støtte fra lærere
- Et sentralt funn er at en historie fra grunnskolen som ikke-deltaker påvirker deltakelsen i yrkesopplæringen negativt



Hva forteller ungdommene?

- Å være frakoblet skolens læringsfellesskap påvirker hvordan ungdommene konstruerer sine evner til å lære
- Å ikke kunne være en aktiv deltaker i sosiale praksiser i yrkesopplæringens læringsfellesskap vil hindre ungdommenes læring og måloppnåelse



Erfaringer fra grunnskolen

- *«Jeg ble mobbet på barneskolen, det var der jeg ikke hadde lærere som så meg og brydde seg, så det var ganske tøft. Og så når du da havner i en klasse med 50% av mobberne dine på ungdomsskolen så hjelper ikke det så veldig mye. Så jeg ble mobbet ifra fjerde til niende klasse, og så i tiende da klarte jeg å gi litt faen. Så da var det liksom ikke like gøy lengre for dem. [...] Og så første videregående, ganske dritt fordi jeg havnet i en klasse med en lærer som ikke brydde seg helt om hvordan vi hadde det og elever som ikke brydde seg om hvordan man hadde det»*



Erfaringene fra grunnskolen gjør det vanskelig å delta i yrkesopplæringen

- Vanskelig å engasjere seg faglig eller sosialt, noe som påvirker ungdommenes selvfølelse, deres identitet som elev, deres følelse av tilhørighet, og til slutt deres motivasjon
- Og erfaringer med ikke-deltakelse fortsetter, i en vedvarende ond sirkel



Manglende støtte fra lærere i yrkesopplæringen

- *Dina: «Når vi var på verksted, var det kun guttene som fikk lærerens oppmerksomhet, og jeg fikk ikke hjelpen jeg trengte [...] Jeg forsto ikke poenget med å være der når det var ingen som brydde seg. Så, jeg droppet ut»*
- *Guro: «Når du går rundt alene, og ikke vet hva du skal gjøre, da gidder du ikke å prøve lenger»*
- *Å ikke ha tilhørighet til fellesskapet er vondt og demotiverende. Når ungdommene erfarer å stå utenfor, faller motivasjonen og de ser ikke noe poeng i å fortsette. Å droppe ut av skolen er følgelig et lite skritt.*



Men...

- Det finnes også mange fortellinger om lærere i yrkesopplæringen som støtter elevene på viktige måter
- «Å bli sett av læreren gjorde at jeg ikke droppet ut av skolen og fullførte det skoleåret [...] Det er en stor forskjell mellom å bli ignorert og å bli hørt»
- Lærere og veiledere i bedrift er i en kraftig posisjon til å skape trygge læringsmiljøer basert på positive relasjoner som støtter de unges deltakelse og derfor deres læring og måloppnåelse



EmpowerVET



Ved hjelp av lærere...

- ...i yrkesopplæringen, klarer de unge å delta og er involvert i:
 - 1) læringsfellesskap med jevnaldrende og lærere basert på gjensidig trygghet og respekt,
 - 2) i sosiale sammenhenger i lærebedriften, samt
 - 3) i demokratiske strukturer slik som elevråd og lignende



EmpowerVET



VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXII



University
of Stavanger



UNIVERSITY
OF LATVIA



TALLINN UNIVERSITY

Iceland
Liechtenstein
Norway grants
Norway grants



Research
Council of
Lithuania

Gode relasjoner = sosial kapital

- Ifølge Florian et al. (2017, p. 144), er nøkkelen til utviklingen av rettferdige, inkluderende pedagogiske praksiser “the nature of relationships” mellom lærere og elever
- Field (2017) refererer til betydningen av relasjonene som *sosial kapital*. Ideen bygger på antakelsen at relasjoner er betydningsfulle, og gjør mennesker i stand til å
- “get on and get ahead through the connections they have with other people” (Allan & Persson, 2020, p. 153).
- På denne måten vil individer kunne oppnå ting de ikke ville vært i stand til ellers
- Derfor, de sosiale nettverkene som skapes, former en ressurs (Field, 2017).



EmpowerVET



Iceland
Liechtenstein
Norway grants



Norway grants



Research
Council of
Lithuania

Å dyrke sosial kapital gjennom å fremme deltakelse og læring

- Elevene fremhever betydningen av lærere som responderer til deres behov og lytter til deres spørsmål og innspill. Tvert imot, når ungdommene erfarer ikke-støttende relasjoner med lærerne i yrkesopplæringen, da beskriver de lærere som ikke responderer på deres behov, noe som gjør læringen vanskelig eller meningsløs. Elevene føler seg adskilt fra læringsfellesskapet og mister motivasjon
- Funnene viser at støttende lærere, gjennom å skape muligheter for deltakelse, dyrker sosial kapital, som skaper tillit og selvtillit hos elevene, noe som er avgjørende for elevene for å kunne holde det gående.



EmpowerVET



VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXXII



University
of Stavanger



UNIVERSITY
OF LATVIA



TALLINN UNIVERSITY

Iceland
Liechtenstein
Norway grants
Norway grants



Research
Council of
Lithuania

Å dyrke sosial kapital gjennom å fremme deltakelse og læring

- På lik linje med Allan & Persson (2020), er det sentrale i ungdommenes fortellinger at det er av ytterste betydning at elevene føler seg 'sett' av sin lærer,
- "seeming to know the student's mind" (Allan & Persson, 2020, p. 156).



EmpowerVET

Iceland
Liechtenstein
Norway grants



Research
Council of
Lithuania



Å dyrke sosial kapital gjennom å fremme deltakelse og læring

- Fortellingene om ikke-deltakelse indikerer at mange ungdommer i studien ikke har en overflod av sosial kapital, siden ungdommenes fortellinger reflekterer historier om ekskludering, utenforskap, ensomhet og isolasjon
- Derfor, med henvisning til Field (2017), kan det argumenteres for at, spesielt i tilfelle av ungdom som står i fare for sosial ekskludering og marginalisering, yrkesopplæringen har en mulighet til å utvikle sosial kapital og dermed “social infrastructures that foster learning” (Wenger, 1998, p. 225).



EmpowerVET

Iceland
Liechtenstein
Norway grants



Research
Council of
Lithuania



VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXXII



University
of Stavanger



UNIVERSITY
OF LATVIA



TALLINN UNIVERSITY

Konklusjon



- Når det gjelder elever i yrkesopplæringen som står i fare for å bli sosialt ekskludert, har de fleste en tidligere skolekarriere preget av ikke-deltakelse, noe som påvirker deres muligheter for deltakelse i yrkesopplæringen. Derfor er det ikke nok med *kun* utvikling av kunnskap og ferdigheter relevant for sysselsetting i arbeidslivet
- For å sikre likeverdige muligheter for alle elever, og især de som står i fare for å falle utenfor, vil yrkesopplæringen måtte støtte elevers deltakelse i læringsfellesskapet, bade på skolen *og* i lærebedriften.

Konklusjon



- Å bygge sosial kapital for ungdom som står i fare for å falle utenfor, vil øke elevenes muligheter for deltakelse og dermed sammenhengende læring og måloppnåelse
- Derfor, for å skape like muligheter for alle elever, vil lærere i yrkesopplæringen og veiledere i bedrift trenge veiledning på hvordan sosial kapital utvikles for ungdommer i risikozonen for utenforskap, for dermed å kunne bidra til å bryte sirkelen av sosial reproduksjon, økende ulikhet og å skape en mer sosialt rettferdig utdanning, med rett til å lykkes, for *alle*.

” Takk for meg!

